

Med' - prvý kov na území Pezinka

Počas eneolitu, niekedy v druhej polovici 4. tisícročia, sa v strednej Európe a teda aj na Slovensku objavuje prvý spracovaný kov - meď. Jeho používanie sa spočiatku neprejavovalo v pracovných činnostiach. Meď bola veľmi vzácna a na území Slovenska sa, podľa poznatkov, ktoré máme dnes k dispozícii, v tom období ťažila len v oblasti Španej doliny a Lúbietovej. Odtiaľ sa vyvážala do blízkeho i širokého okolia a podnecovala tak rozvíjajúce sa obchodné vzťahy. Vzhľadom na vzácnosť a zriedkavosť medi bolo jej využívanie spočiatku úzko zadefinované výrobou kultových predmetov a ozdôb, prípadne drobných nástrojov.

Na území Pezinka boli v rokoch 1989, 1996, 2001, a 2004 skúmané tri eneolitické osady. V rokoch 1989, 1996 a 2001 bolo na terase nad korytom potoka Mahulanka preskúmané sídlisko, osídlené už od neolitu. Povrchová ťažba a jej predchádzajúca odkrývka ornice väčšinu objektov tohto sídliska zničili. Na základe získaných náleзов však môžeme povedať, že praveká osada bola osídlená najmä ľuďmi tzv. boľerázskej skupiny bádenskej kultúry, s výrazným zášahom tzv. jevišovickkej kultúry, ktorej nositelia žili predovšetkým v priestore Moravy. Na jeseň roku 2004 sa pristúpilo k archeologickému výskumu eneolitického osídlenia v

Eneolitická keramika

priestore medzi Pezinkom - Grinavou a Slovenským Grobom. Skúmané praveké sídlisko sa nachádza v polohe Dlhé pole, ešte na katastrálnom území Grinavy, aj keď je bližšie k obci Slovenský Grob. Archeologický výskum objavil v tomto priestore orbou neporušené eneolitické sídlisko, osídlené opäť ľuďmi boľerázskej skupiny bádenskej kultúry, ktorého predstaviteľia žili na našom území okolo 3500 p.n.l. Nositelia tejto kultúry sa vyznačovali kvalitnou, nádherne zdobenou keramikou, okrem rytej výzdoby používali aj plastické ornamenty. Pravekí ľudia, žijúci na tomto sídlisku boli podľa početných náleзов praslenov chovateľmi oviec. Výskum priniesol tiež objavy niekoľkých kamenných pracov-

ných nástrojov, ale najmä dva drobné medené predmety - ihlu a špirálu, pravdepodobne súčasť náhrdelníka. O b i d v a medené predmety sú dokladom relatívneho bohatstva obyvateľov tejto pravekej osady. Významným dokladom ich duchovných prejavov je nálež štýlizovanej plastiky ľudskej tváre, ktorá je v rámci boľerázskej skupiny bádens-

Eneolitická plastika

skej kultúry unikátom. Záhadou naďalej zostáva nálež medenej sekerky, ktorá sa našla v 80-tych rokoch 20. storočia v priestore bývalých vojenských kasární v Pezinku. Stopy po odlievání na tejto sekerke naznačujú, že výrobný areál, v ktorom bol tento predmet vyrobený, sa pravdepodobne nenachádza príliš ďaleko od miesta náleзу. Je možné, že práve niektorý z obyvateľov pravekej osady v Grinave bol jej pôvodným majiteľom. Je však tiež možné, že medená sekerka súvisí s ďalším pravekým sídliskom, skúmaným v roku 2004 v polohe Na bielenisku. Až ďalší archeologický výskum a predovšetkým prípadný objav spomínaného výrobného areálu môže priniesť definitívne rozlúštenie tejto malej záhady. Doklady ďalšieho osídlenia ľuďmi boľerázskej skupiny bádenskej kultúry boli objavené v zime 2004 aj počas výskumu Farského kostola v Pezinku.

Na záver môžeme skonštatovať, že spomínané výskumy odhalili v priestore dnešného Pezinka a jeho blízkeho okolia prekvapujúco bohaté eneolitické osídlenie, ktoré môže naznačovať existenciu akéhosi organizačného a hospodárskeho centra s možnými výrobnými areálmi na spracovanie medi.

Peter Wittgrüber

Mestské múzeum v Pezinku

Archeologický výskum v minulom roku

Vo štvrtok 14. februára sa uskutočnila v priestoroch Mestského múzea v Starej radnici beseda o minulo-ročných výskumoch v katastri Pezinka. Asi tri desiatky návštevníkov o výskumoch informoval PhDr. Zdenko Farkaš, CSc. z Archeologického múzea v Bratislave.

O zhrnutie vlnajších výskumov sme požiadať jedného z organizátorov a účastníkov výskumu - pracovníka Mestského múzea Petra Wittgrübera:

- Archeologický výskum v minulom roku bol najrozsiahlejší, aký sa kedy v našom meste robil. Začali sme záchranným výskumom na Hrnčiarkej ulici, počas stavebných prác. Skúmalo sa mestské opevnenie, ktoré sa v tejto lokalite nachádzalo. Pri výskume sa podarilo zachytiť praveké osídlenie, ktoré ešte nevieme bližšie lokalizovať, lebo zatiaľ sa našlo len zo pár črepov. V tomto výskume sa bude ešte pokračovať.

Začali sme aj výskumné práce na Pezinskom hrade, avšak tieto sme museli pre nevhodné podmienky (veľký výskyt kliešťov) prerušiť. Na jeseň sme realizovali najväčší vlnajší výskum v Grinave a v Slovenskom Grobe. Zistili sme

tam minimálne štyri fázy osídlenia - eneolit, doba bronzová, Kelti, Germáni, Slovania. Našlo sa tam veľké množstvo keramiky z obdobia eneolitu (pred 5,5 tis. rokov), ktorá sa dá zrekonštruovať. Veľmi vzácnym nálezom je hlavička plastiky, ktorá je prvou z tejto doby v strednej Európe. Je to ozaj unikát.

Ďalší výskum sa realizoval počas výkopových prác v okolí Billy. Tam sme objavili zahĺbené obydlie z 13. storočia, ktoré potvrdzuje osídlenie Pezinka z tohto obdobia. Ide zatiaľ o najstarší objekt nájdený v meste.

Začiatkom novembra sa začal archeologický výskum vo Farskom kostole, kde sa robia rekonštrukčné práce. Pri tomto výskume bolo zachytené obdobie eneolitu, niektoré nálezy však treba ešte odborne posúdiť. Mestské múzeum financovalo výskum, ktorý vykonával Július Vavák na Bielenisku. Výsledkom výskumu bol nálež predmetov z obdobia eneolitu, ešte starších, ako sa našli v Grinave. Bolo tu zachytené tiež obydlie - dom či chata.

I Aké výskumné práce sa budú vykonávať v tomto roku?

- Chceme dokončiť výskum v Grinave, ďalej na Pezinskom

hrade a v tehelní. Keby sa nám to podarilo, iste by sme sa dopracovali k zaujímavým výsledkom.

I Rozsiahly výskum by Mestské múzeum nezvládlo bez pomoci. Kto vám najviac pomáha?

- Je pravda, že bez pomoci ostatných by to ozaj nešlo. Mali sme viacerých pomocníkov, ktorí u nás brigádovovali bez nároku na odmenu. Pomáhali nám študenti i iní dobrovoľníci. Veľmi si vážime po-

moc, ktorú nám poskytol RNDr. Juraj Čech tým, že nám uhradil náklady za výkopové práce bádrom a Ing. Stanislav Sobota, ktorý nám bezplatne zapožičal zbižkačku. Ako odborníci sa na výskumoch podieľali pracovníci Archeologického múzea, predovšetkým PhDr. Zdenko Farkaš, ako šéf výskumu, ale aj Igor Bazovský, Mgr. Tomáš Krámpal a Peter Nagy, a z Malokarpatského múzea Július Vavák. (mo)

Beseda o minulo-ročných výskumoch v Mestskom múzeu.